

POSTANOWIENIE

Dnia 13 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar

w sprawie z wniosku M. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 marca 2019 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 7 listopada 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. odstępuje od obciążania wnioskodawcy kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 7 listopada 2017 r., III AUa [...], Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację wnioskodawcy M. B. od wyroku Sądu Okręgowego w T. z 9 marca 2017 r., IV U [...], oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T. z 23 listopada 2016 r., którą organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury, gdyż ubezpieczony nie udowodnił 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i pełnym wymiarze czasu pracy.

Ubezpieczony (ur. 14 października 1956 r.) w dniu 12 października 2016 r. złożył wniosek o emeryturę i oświadczył, że nie jest członkiem otwartego funduszu

emerytalnego. Sumaryczny staż ubezpieczeniowy ustalony na 1 stycznia 1999 r. wyniósł 25 lat.

Od 2 grudnia 1974 r. do 31 lipca 1978 r. ubezpieczony pracował na stanowisku rzemieślnika w P. w G.. Od 10 sierpnia 1978 r. do 31 stycznia 1983 r. ubezpieczony był zatrudniony w Spółdzielni Kółek Rolniczych w S.. W świadectwie pracy z 31 stycznia 1983 r. wskazano, że zajmował stanowisko „kierowcy ciągnikowego”, a w okresie zatrudnienia w wyżej wskazanej Spółdzielni uzyskał kwalifikacje do prowadzenia kombajnu zbożowego „B.” w ramach szkolenia, które miało miejsce w okresie od 13 kwietnia do 23 kwietnia 1982 r.

W instrukcji pod tytułem „Zakres czynności kierowcy ciągnikowego i obsługi maszyn i urządzeń rolniczych” skierowanej do ubezpieczonego wskazano m. in., że do obowiązków kierowcy ciągnikowego należało „w czasie pracy w trudnych warunkach polowych” codzienne czyszczenie filtra powietrza.

W ramach powierzonych prac w Spółdzielni Kółek Rolniczych w S. ubezpieczony od marca każdego roku uczestniczył w pracach polowych, tj. orka, zasiewy, siew nawozów i opryski. Od maja do sierpnia ubezpieczony wykonywał prace w transporcie w ramach współpracy Spółdzielni z [...] Przedsiębiorstwem [...], a następnie ponownie wykonywał prace polowe w związku z okresem żniw i wykopków.

W dniu 19 grudnia 2012 r. Urząd Gminy S. wydał ubezpieczonemu świadectwo, w którym wskazano, że M. B. wykonywał od 10 sierpnia 1979 r. do 31 stycznia 1983 r. pracę w Spółdzielni Kółek Rolniczych w S. na stanowisku kierowcy ciągnikowego, w pełnym wymiarze czasu pracy. Pracę ubezpieczonego zakwalifikowano jako pracę wskazaną w wykazie A, dział VIII, pkt 3 stanowiącym załącznik nr 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., nr 8, poz. 43 ze zm.), tj. „Prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych”.

Od 1 lutego 1983 r. do 31 grudnia 1992 r. ubezpieczony pracował w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w W. na stanowisku „kierowcy ciągnika”. Z dniem 1 stycznia 1993 r. Państwowe Gospodarstwo Rolne w W. uległo przekształceniu w Gospodarstwo Rolne sp. z o.o. w W., w którym M. B. pozostawał

zatrudniony od 1 stycznia 1993 r. także na stanowisku „kierowcy ciągnika kołowego”.

Ubezpieczony w ramach powierzonych mu prac wykonywał zasiewy zbóż i buraków (w okresie od marca do maja i od sierpnia do początków zimy każdego kolejnego roku), przeprowadzał orkę, nawoził pola, przeprowadzał też zabiegi chemizacyjne oraz był operatorem agregatów i kultywatorów. Z kolei w ramach zadań transportowych ubezpieczony zajmował się rozwożeniem dzieci do szkoły w W., zaopatrzeniem gospodarstwa w sadzonki ziemniaków, słomę i węgiel. Ubezpieczony wykonywał także prace załadunkowe i związane z wywożeniem gnojowicy.

W dniu 14 lutego 2012 r. Agencja Nieruchomości Rolnych Oddział Terenowy w B. wydała świadectwo, w którym wskazano, że ubezpieczony od 1 lutego 1983 r. do 31 grudnia 1992 r. wykonywał prace w charakterze kierowcy ciągnika kołowego (traktorzysty), która to praca była wymieniona w wykazie A, dział VIII, poz. 3 stanowiącym załącznik nr 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. W świadectwie z 15 września 2016 r. wystawionym przez Gospodarstwo Rolne W. sp. z o.o. wskazano, że ubezpieczony od 1 stycznia 1993 r. do 31 grudnia 1998 r. wykonywał prace w charakterze kierowcy ciągnika kołowego (traktorzysty), która to praca była wymieniona w wykazie A, dział VIII, poz. 3 stanowiącym załącznik nr 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. W piśmie z 26 października 2016 r. Gospodarstwo Rolne W. spółka z o.o. poinformowała ZUS, że prace ubezpieczonego jako kierowcy ciągnika polegały m.in. na przewożeniu towarów po drogach publicznych, przewożeniu surowców, płodów rolnych po drogach publicznych. Ubezpieczony wykonywał również prace polowe.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy w T. wyrokiem z 9 marca 2017 r. oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T., uznając, że skarżący nie wykazał co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

Od tego wyroku odwołujący się wniósł apelację, zarzucając sprzeczność istotnych ustaleń Sądu pierwszej instancji z treścią zebranego w sprawie materiału przez przyjęcie, że ubezpieczony w okresie swojego zatrudnienia jedynie przez

okres 3 lat i 8 miesięcy nie wykonywał pracy w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy wszechstronnie rozważył i ocenił cały materiał dowodowy i wysnuł z niego prawidłowe wnioski, szczegółowo ustalając stan faktyczny sprawy i dokonując dogłębnej analizy zebranego materiału dowodowego, jaki zaoferowały mu strony. Apelujący w wywiedzionej apelacji nie sprecyzował, które konkretnie z przeprowadzonych dowodów i w jakim dokładnie zakresie zostały dowolnie ocenione, czy też zostały ocenione sprzecznie z innymi dowodami (też bez ich precyzyjnego wskazania). Zarzuty apelacji w istocie sprowadzały się nie tyle do błędnego ustalenia stanu faktycznego w sprawie, lecz do błędnej subsumpcji norm prawa materialnego. Apelujący bowiem wywodził, że nie ma znaczenia czy praca ubezpieczonego była wykonywana w polu (prace polowe z wykorzystaniem ciągnika) czy też na drogach oraz przy świadczeniu usług transportowych i wszystkie te prace powinny zostać zakwalifikowane jako prace polegające na „transporcie”.

Sąd drugiej instancji uznał, że Sąd Okręgowy na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego prawidłowo ustalił, że spornych okresach ubezpieczony nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy kierowcy ciągnika w transporcie, bowiem jednocześnie wykonywał też pracę kierowcy ciągnika (traktora) w pracach polowych.

Zdaniem Sądu odwoławczego Sąd Okręgowy zasadnie przyjął, że okres pracy ubezpieczonego na stanowisku traktorzysty w zakładzie rolnym (pracy w rolnictwie) nie może być potraktowany tak jak okres pracy kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych, zatrudnionych w transporcie (tego działu gospodarki dotyczy wykaz A, dział VIII, poz. 3) z uwagi na różne warunki pracy. Stanowisko to jest trafne gdy uwzględni się, że za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znaczącym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia (art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.), zaś prace w narażeniu na takie czynniki

powinny być wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu. Wbrew pogładowi apelującego, prace kierowcy ciągnika w transporcie i w rolnictwie - mimo podobieństw - nie są tożsame, a w konsekwencji różny jest stopień narażenia osób wykonujących te prace na ekspozycję czynników szkodliwych dla zdrowia w obydwu wymienionych branżach.

Od tego wyroku wnioskodawca złożył skargę kasacyjną wnosząc o:

1. uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, ewentualnie:

2. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...];

3. zasądzenie kosztów postępowania wg norm przepisanych;

4. na podstawie art. 398⁴ § 2 k.p.c., przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej.

Skarżący oparł wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłankach oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) oraz potrzebie dokonania wykładni przepisów wywołujących rozbieżności w orzecznictwie (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Skarżący wskazał, że fundamentalnym argumentem przemawiającym za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania jest fakt, że Sąd Apelacyjny w [...] zaskarżonym wyrokiem naruszył art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 4 ust. 1 pkt. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, i które to naruszenie spowodowało wydanie nieprawidłowego orzeczenia.

Skarżący podniósł ponadto, że przesłanką uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest potrzeba jednoznacznej wykładni przepisów budzących wątpliwości i rozbieżności w praktyce sądowej, przejawiającej się w podtrzymywaniu decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych odmownych w przedmiocie prawa do emerytury przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który uznaje, że główną przesłanką do uznania pracy za wykonywaną w szczególnych warunkach jest jazda ciągnikiem po drogach publicznych z wyłączeniem jazdy po

polu, mimo, że w trakcie wykonywania pracy oddziałują na pracownika te same szkodliwe czynniki, których zaistnienie warunkuje uznanie pracy za wykonywaną w szczególnych warunkach.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o:

- 1) wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,
- 2) oddalenie skargi kasacyjnej - w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,
- 3) zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) oraz, że w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 2 lub 4 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl.; z dnia 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Z kolei, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; czy z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 424365 i 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia

2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepubl.; z 8 lipca 2009 r., I CSK 11/09, niepubl.; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493). Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124).

W realiach niniejszej sprawy należało uznać, że skarga kasacyjna odwołującego się nie zasługuje na przyjęcie jej do rozpoznania. Przede wszystkim, wadliwa jest konstrukcja skargi kasacyjnej, bowiem w jej treści nie wskazano dokładnie, na jakich przesłankach przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący się opiera, w tym zakresie można się ich jedynie domyślać na podstawie fragmentu uzasadnienia skargi odnoszącego się do przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Ponadto, w skardze kasacyjnej nie zawarto wyodrębnionej części skargi kasacyjnej stanowiącej uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, stanowi on fragment uzasadnienia podstaw skargi kasacyjnej, tymczasem, jak przyjął Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie, wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą

być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2018 r., I PK 87/18, LEX nr 2508185 i przytoczone w nim orzecznictwo oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2018 r., V CSK 547/17, LEX nr 2500472).

Niezależnie jednak od powyższego, skarżący nie wykazał, aby skarga kasacyjna była oczywiście uzasadniona, ograniczył się on jedynie do wskazania, jakie przepisy zostały naruszone przez sąd, nie wyjaśnił jednak, na czym owo naruszenie miało polegać i dlaczego ma ono szczególny, kwalifikowany charakter, w takiej sytuacji nie sposób uznać, że skarga jest oczywiście uzasadniona.

Podobnie w przypadku przesłanki dokonania wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie, skarżący nie wykazał na czym ma polegać podnoszona przez niego rozbieżność w orzecznictwie i nie wskazał żadnych orzeczeń, które mogłyby ową rozbieżność potwierdzać, ograniczając się jedynie do wskazania niesłusznej (jego zdaniem) interpretacji organu rentowego i przepisów, których ona dotyczy.

Ponadto, skarga kasacyjna dotknięta jest błędem logicznym, bowiem te same naruszenia sądu drugiej instancji mają stanowić jednocześnie o jej oczywistej zasadności, jak i konieczności dokonania wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości, gdy tymczasem, w bogatym orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że równoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów) co do zasady wyklucza możliwość twierdzenia o oczywistej zasadności skargi (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, LEX nr 1430990; z 20 marca 2014 r., I CSK 343/13, LEX nr 1523355 oraz z 19 kwietnia 2017 r., II UK 170/16, LEX nr 2310113).

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

Rozstrzygnięcie w punkcie drugim ma swoje oparcie w art. 102 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.